

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА КЛЮЧОВИМ СЛОВОМ “ДАВАЛЬНИЦЬКА СИРОВИНА”

Досліджено дисертаційні роботи, виконані в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за ключовим словом “давальницька сировина”

Постановка проблеми. Для українських підприємств операції з давальницькою сировиною відіграють важливу роль, оскільки, дають можливість нової форми співпраці з вітчизняними та іноземними контрагентами. В умовах розширення зовнішньоекономічних зв'язків України все більша кількість підприємств здійснює давальницькі операції. Однак, нормативно-правове забезпечення таких операцій є досі неузгодженим та викликає ряд суперечностей при здійсненні їх на практиці. Виявлення найбільш актуальних та невирішених проблем організації, здійснення та контролю операцій з давальницькою сировиною може забезпечити систематизація наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених шляхом проведення бібліометричного аналізу наукових публікацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань, пов'язаних з давальницькою сировиною займається значна кількість вітчизняних та іноземних вчених, зокрема: С. Авдашева, І.В. Бабіч, О.Н. Біліченко, О.П. Борисенко, А.М. Ворона, Т.С. Єдинак, В.Є. Житний, В.О. Іваненко, О.Р. Кіляр, І. Ковалевич, Е.О. Ковтун, Н.О. Козіцька, Т. Лапенко, В.М. Лемеш, С. Михалевич, І. Нижній, Л. Пісьмаченко, І. Прибега, О.О. Саліхов, В.О. Терновський, Т.С. Тоцька, Ю. Утропов та інші.

Метою дослідження є вивчення дисертаційних робіт за напрямом “давальницька сировина”, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь, їх систематизація за роками захисту, предметом та об'єктом дослідження, елементами наукової новизни з метою визначення стану дослідження даної теми, проблемних питань та можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних результатів наукового дослідження є дисертація, саме тому вважаємо за доцільне розглянути автореферати дисертаційних досліджень, здійснених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за напрямом “давальницька сировина”. В якості бази аналізу дисертаційних робіт вітчизняних та зарубіжних вчених було використано українські [2], російські [1] та білоруські [3] електронні каталоги дисертацій та авторефератів дисертацій. На основі проведеного аналізу виявлено, що українськими вченими захищено 7 кандидатських дисертацій, російськими – 7 кандидатських дисертацій та білоруськими – 1 кандидатська дисертація, які частково або повністю присвячені проблемам здійснення операцій з давальницькою сировиною (рис. 1).

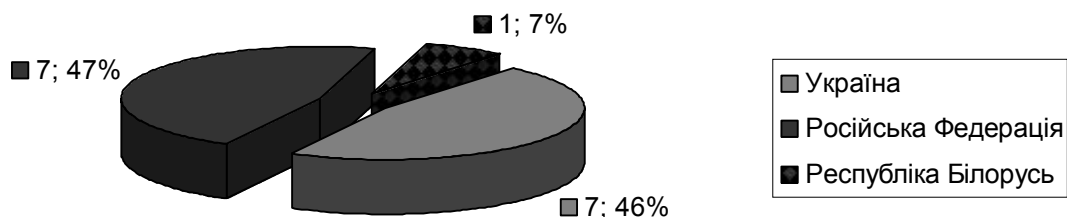

Рис. 1. Кількість авторефератів дисертацій за напрямом “давальницька сировина”, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь

Динаміку дисертаційних досліджень за напрямом “давальницька сировина”, здійснених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь зображено на рис. 2.

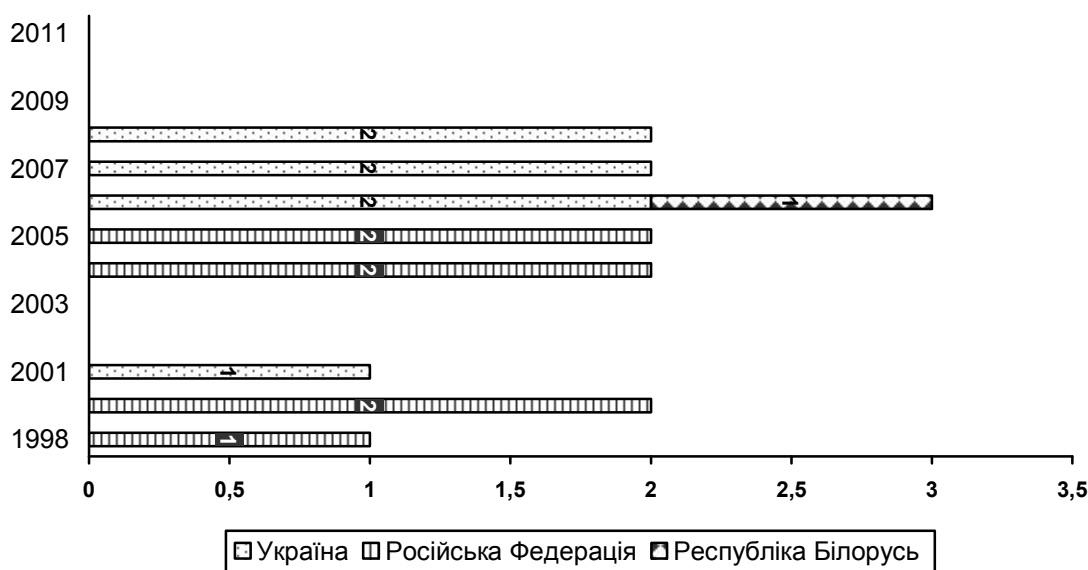

Рис. 2. Динаміка кількості захистів дисертацій за напрямом “давальницька сировина” в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь

За даними рис. 2 можна зробити висновок, що в Україні дисертаційні роботи за напрямом “давальницька сировина” виконані у 2001 (1), 2006 (2), 2007 (2) та 2008 (2) роках. Причинами відсутності дисертаційних досліджень в період до 2001 р. є здебільшого низький рівень розвитку зовнішньоекономічної підприємницької діяльності, а також лише початок поширення давальницьких операцій в Україні. В Російській Федерації перша дисертаційна робота виконана у 1998 р., що пов’язане з раннім виникненням та поширенням давальницьких операцій в Росії. По 2-ві дисертаційні роботи написані у 2000, 2004 та 2005 рр. В Республіці Білорусь за досліджуваний період часу захищена лише одна дисертація у 2006 р, що свідчить про те, що розвиток давальницьких операцій в практиці господарювання підприємств Республіки Білорусь не має належного наукового узагальнення.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що даною тематикою дослідження цікавилися науковці різних галузей, зокрема, вченими з України, Російської Федерації та Республіки Білорусь в галузі економічних наук було захищено 12 дисертацій, в галузі юридичних наук – 1 дисертація, в галузі державного управління – 1 дисертація та в галузі технічних наук – 1 дисертація (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість авторефератів, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за галузями науки

№ з/п	Країна	Галузь науки	К-ть захищених дисертацій	Питома вага, %
1	Україна	Економічні науки	5	71,42
		Юридичні науки	1	14,29
		Державне управління	1	14,29
Разом			7	100
2	Російська Федерація	Економічні науки	6	85,71
		Технічні науки	1	14,29
Разом			7	100
3	Республіка Білорусь	Економічні науки	1	100
Разом			1	100

Дисертаційні роботи економічного напрямку в Україні захищено за такими спеціальностями: 08.00.09. – “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”, 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством, 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (легка промисловість); в Російській Федерації – 08.00.12 – “Бухгалтерский учет, анализ и аудит”, 08.00.05 – “Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)”, 08.00.06 “Логистика” та в Республіці Білорусь – 08.00.12 – “Бухгалтерский учет, статистика” (табл. 2).

Таблиця 2. Аналіз авторефератів дисертацій українських, російських та білоруських вчених, присвячених дослідженню операцій з давальницькою сировиною в розрізі спеціальностей за 2000-2008 рр.

Назва спеціальності	Рік	Автори
Україна		
08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит за видами економічної діяльності”	2001	Житний В.Є.
	2006	Каменська Т.О.
	2008	Кіляр О.Р.
08.00.03 – Економіка та управління національним господарством	2007	Волощенко В.С.
08.00.04 – економіка та управління підприємствами (легка промисловість)	2008	Моргулець О.Б.
12.00.03 “Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право”	2006	Бабіч І.В.
25.00.02 – “Механізми державного управління”	2007	Єдинак Т.С.
Російська Федерація		
08.00.12 – “Бухгалтерский учет, анализ и аудит”	2000	Гарєєва З.А.
	2004	Грішан Л.Л.
08.00.05 – “Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)”	2004	Бурков А.Г.
	2005	Широков К.М. Янчушка А.П.
08.00.06 “Логистика”	1998	Тангієв М.М.
05.13.10 “Управление в социальных и экономических системах”	2000	Новічков В.Г.
Республіка Білорусь		
08.00.12 – “Бухгалтерский учет, статистика”	2006	Лемеш В.М.

Варто відмітити, що з проблематики давальницьких операцій І.В. Бабіч захищена дисертація за юридичним напрямом, спеціальність 12.00.03 – “Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право”, що присвячена дослідженню договору на переробку давальницької сировини, його сутності та правовій природі, що має вагомe значення для правового регулювання операцій з давальницькою сировиною.

Крім того, вітчизняним вченим, Т.С. Єдинак, захищена дисертаційна робота, присвячена державному регулюванню операцій з давальницькою сировиною зі спеціальності 25.00.02 – “Механізми державного управління”.

Російським вченим В.Г. Новічковим захищена дисертація за спеціальністю 05.13.10 “Управление в социальных и экономических системах”, присвячена методам оцінки ефективності управління машинобудівним підприємством, що використовує давальницьку сировину.

З метою визначення стану дослідження вітчизняними та зарубіжними вченими проблемних питань з бухгалтерського обліку давальницької сировини розглянемо детальніше автореферати дисертацій за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (Україна), 08.00.12 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит” (Російська Федерація) та 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика” (Республіка Білорусь) за 2000-2011 рр. (рис. 3).

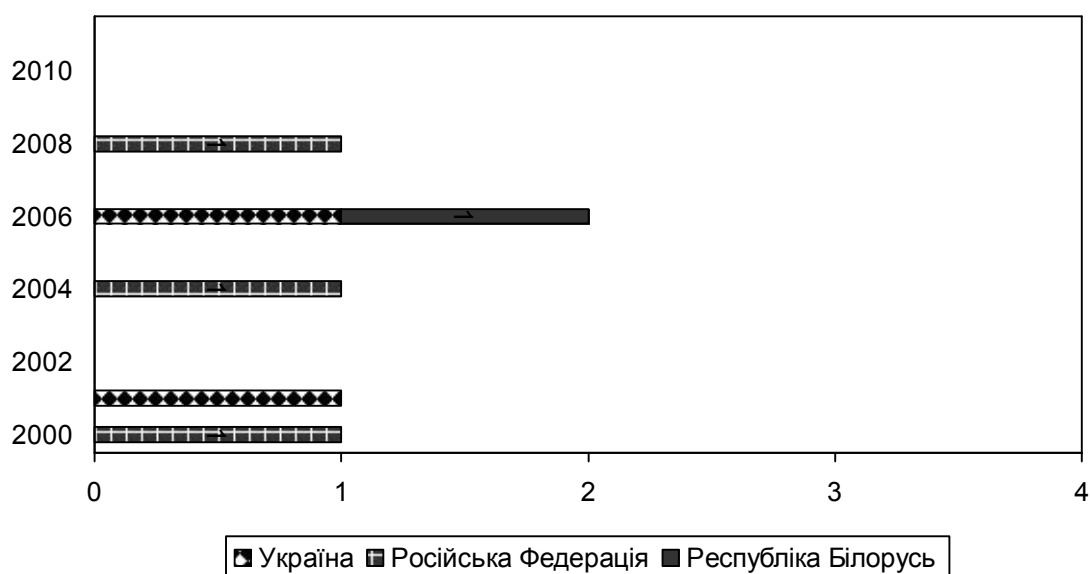

Рис 3. Автореферати дисертацій за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (Україна), 08.00.12 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит” (Російська Федерація) та 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика” (Республіка Білорусь) за 2000-2011 рр.

За даними рис. 3 можна зробити висновок, що в Україні за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” було захищено 3 дисертації (2001, 2006, 2008 рр.), в Російській Федерації – 2 (2000, 2004 рр.) та 1 дисертація в Республіці Білорусь (2006 р.), що свідчить про незначну увагу науковців до бухгалтерського обліку давальницької сировини.

З метою виявлення найбільш актуальних питань, розглянутих вченими у дисертаційних роботах здійснено систематизацію авторефератів дисертацій вітчизняних та зарубіжних вчених за предметом та об’єктом дослідження (табл. 3).

На основі проведеного аналізу предметів та об’єктів досліджень, визначених українськими та зарубіжними науковцями в авторефератах дисертацій, можна зробити висновок, що кожен з авторів по-своєму визначає дані категорії виходячи із тематики свого наукового дослідження.

З метою виявлення проблемних аспектів операцій з давальницькою сировиною розглянемо основні проблеми щодо операцій з давальницькою сировиною, які вітчизняні вчені зазначають у своїх авторефератах дисертацій (табл. 4).

Таким чином, серед основних проблем науковці виділяють неоднозначне тлумачення категорії “давальницька сировина”, “давальницькі операції” в економічній літературі та законодавчих актах (Кіляр О.Р., Бабіч І.В., Єдинак Т.С.), відсутність ефективних методик аналізу використання давальницької сировини (Кіляр О.Р., Житний В.Є.), відсутність у вітчизняному законодавстві нормативно-правових актів, які б регулювали здійснення операцій з давальницькою сировиною між резидентами України (Кіляр О.Р.), неналежний облік як у замовника, так і у виконавця процесу переробки сировини (Кіляр О.Р.), недостатнє нормативне та методичне забезпечення операцій з давальницькою сировиною (Єдинак Т.С.) та інші.

БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЗА КЛЮЧОВИМ СЛОВОМ “ДАВАЛЬНИЦЬКА СИРОВИНА”

Досліджено дисертаційні роботи, виконані в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за ключовим словом “давальницька сировина”

Постановка проблеми. Для українських підприємств операції з давальницькою сировиною відіграють важливу роль, оскільки, дають можливість нової форми співпраці з вітчизняними та іноземними контрагентами. В умовах розширення зовнішньоекономічних зв'язків України все більша кількість підприємств здійснює давальницькі операції. Однак, нормативно-правове забезпечення таких операцій є досі неузгодженим та викликає ряд суперечностей при здійсненні їх на практиці. Виявлення найбільш актуальних та невирішених проблем організації, здійснення та контролю операцій з давальницькою сировиною може забезпечити систематизація наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених шляхом проведення бібліометричного аналізу наукових публікацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань, пов'язаних з давальницькою сировиною займається значна кількість вітчизняних та іноземних вчених, зокрема: С. Авдашева, І.В. Бабіч, О.Н. Біліченко, О.П. Борисенко, А.М. Ворона, Т.С. Єдинак, В.Є. Житний, В.О. Іваненко, О.Р. Кіляр, І. Ковалевич, Е.О. Ковтун, Н.О. Козіцька, Т. Лапенко, В.М. Лемеш, С. Михалевич, І. Нижній, Л. Пісьмаченко, І. Прибега, О.О. Саліхов, В.О. Терновський, Т.С. Тоцька, Ю. Утропов та інші.

Метою дослідження є вивчення дисертаційних робіт за напрямом “давальницька сировина”, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь, їх систематизація за роками захисту, предметом та об'єктом дослідження, елементами наукової новизни з метою визначення стану дослідження даної теми, проблемних питань та можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних результатів наукового дослідження є дисертація, саме тому вважаємо за доцільне розглянути автореферати дисертаційних досліджень, здійснених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за напрямом “давальницька сировина”. В якості бази аналізу дисертаційних робіт вітчизняних та зарубіжних вчених було використано українські [2], російські [1] та білоруські [3] електронні каталоги дисертацій та авторефератів дисертацій. На основі проведеного аналізу виявлено, що українськими вченими захищено 7 кандидатських дисертацій, російськими – 7 кандидатських дисертацій та білоруськими – 1 кандидатська дисертація, які частково або повністю присвячені проблемам здійснення операцій з давальницькою сировиною (рис. 1).

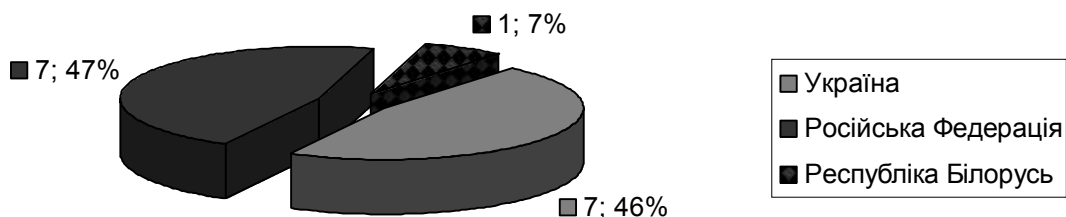

Рис. 1. Кількість авторефератів дисертацій за напрямом “давальницька сировина”, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь

Динаміку дисертаційних досліджень за напрямом “давальницька сировина”, здійснених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь зображено на рис. 2.

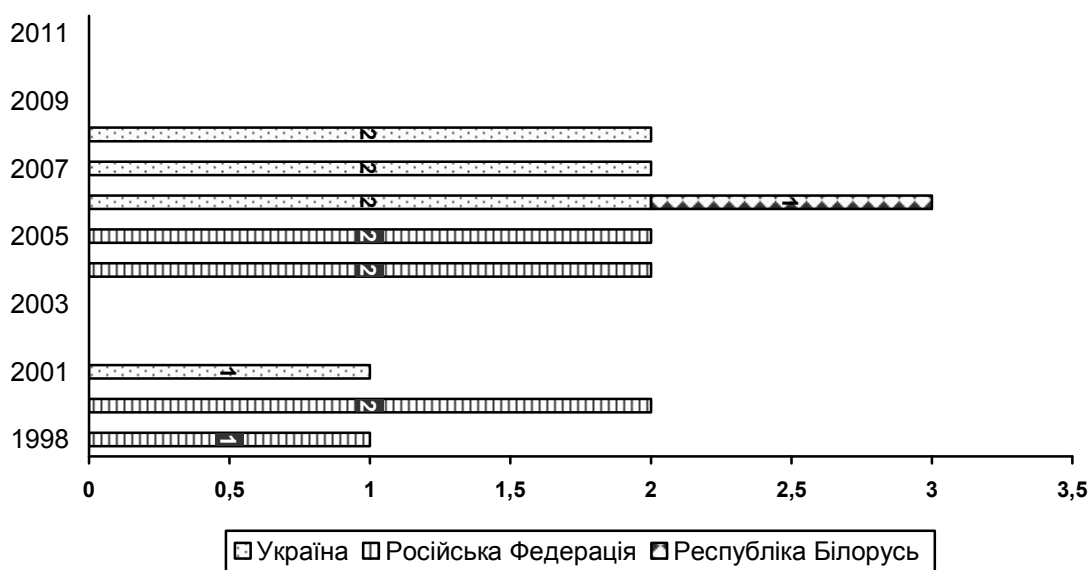

Рис. 2. Динаміка кількості захистів дисертацій за напрямом “давальницька сировина” в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь

За даними рис. 2 можна зробити висновок, що в Україні дисертаційні роботи за напрямом “давальницька сировина” виконані у 2001 (1), 2006 (2), 2007 (2) та 2008 (2) роках. Причинами відсутності дисертаційних досліджень в період до 2001 р. є здебільшого низький рівень розвитку зовнішньоекономічної підприємницької діяльності, а також лише початок поширення давальницьких операцій в Україні. В Російській Федерації перша дисертаційна робота виконана у 1998 р., що пов’язане з раннім виникненням та поширенням давальницьких операцій в Росії. По 2-ві дисертаційні роботи написані у 2000, 2004 та 2005 рр. В Республіці Білорусь за досліджуваний період часу захищена лише одна дисертація у 2006 р, що свідчить про те, що розвиток давальницьких операцій в практиці господарювання підприємств Республіки Білорусь не має належного наукового узагальнення.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що даною тематикою дослідження цікавилися науковці різних галузей, зокрема, вченими з України, Російської Федерації та Республіки Білорусь в галузі економічних наук було захищено 12 дисертацій, в галузі юридичних наук – 1 дисертація, в галузі державного управління – 1 дисертація та в галузі технічних наук – 1 дисертація (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість авторефератів, захищених в Україні, Російській Федерації та Республіці Білорусь за галузями науки

№ з/п	Країна	Галузь науки	К-ть захищених дисертацій	Питома вага, %
1	Україна	Економічні науки	5	71,42
		Юридичні науки	1	14,29
		Державне управління	1	14,29
Разом			7	100
2	Російська Федерація	Економічні науки	6	85,71
		Технічні науки	1	14,29
Разом			7	100
3	Республіка Білорусь	Економічні науки	1	100
Разом			1	100

Дисертаційні роботи економічного напрямку в Україні захищено за такими спеціальностями: 08.00.09. – “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”, 08.00.03 – Економіка та управління національним господарством, 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (легка промисловість); в Російській Федерації – 08.00.12 – “Бухгалтерский учет, анализ и аудит”, 08.00.05 – “Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)”, 08.00.06 “Логистика” та в Республіці Білорусь – 08.00.12 – “Бухгалтерский учет, статистика” (табл. 2).

Таблиця 2. Аналіз авторефератів дисертацій українських, російських та білоруських вчених, присвячених дослідженню операцій з давальницькою сировиною в розрізі спеціальностей за 2000-2008 рр.

Назва спеціальності	Рік	Автори
Україна		
08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит за видами економічної діяльності”	2001	Житний В.Є.
	2006	Каменська Т.О.
	2008	Кіляр О.Р.
08.00.03 – Економіка та управління національним господарством	2007	Волощенко В.С.
08.00.04 – економіка та управління підприємствами (легка промисловість)	2008	Моргулець О.Б.
12.00.03 “Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право”	2006	Бабіч І.В.
25.00.02 – “Механізми державного управління”	2007	Єдинак Т.С.
Російська Федерація		
08.00.12 – “Бухгалтерский учет, анализ и аудит”	2000	Гарєєва З.А.
	2004	Грішан Л.Л.
08.00.05 – “Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)”	2004	Бурков А.Г.
	2005	Широков К.М. Янчушка А.П.
08.00.06 “Логистика”	1998	Тангієв М.М.
05.13.10 “Управление в социальных и экономических системах”	2000	Новічков В.Г.
Республіка Білорусь		
08.00.12 – “Бухгалтерский учет, статистика”	2006	Лемеш В.М.

Варто відмітити, що з проблематики давальницьких операцій І.В. Бабіч захищена дисертація за юридичним напрямом, спеціальність 12.00.03 – “Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право”, що присвячена дослідженню договору на переробку давальницької сировини, його сутності та правовій природі, що має вагоме значення для правового регулювання операцій з давальницькою сировиною.

Крім того, вітчизняним вченим, Т.С. Єдинак, захищена дисертаційна робота, присвячена державному регулюванню операцій з давальницькою сировиною зі спеціальності 25.00.02 – “Механізми державного управління”.

Російським вченим В.Г. Новічковим захищена дисертація за спеціальністю 05.13.10 “Управление в социальных и экономических системах”, присвячена методам оцінки ефективності управління машинобудівним підприємством, що використовує давальницьку сировину.

З метою визначення стану дослідження вітчизняними та зарубіжними вченими проблемних питань з бухгалтерського обліку давальницької сировини розглянемо детальніше автореферати дисертацій за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (Україна), 08.00.12 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит” (Російська Федерація) та 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика” (Республіка Білорусь) за 2000-2011 рр. (рис. 3).

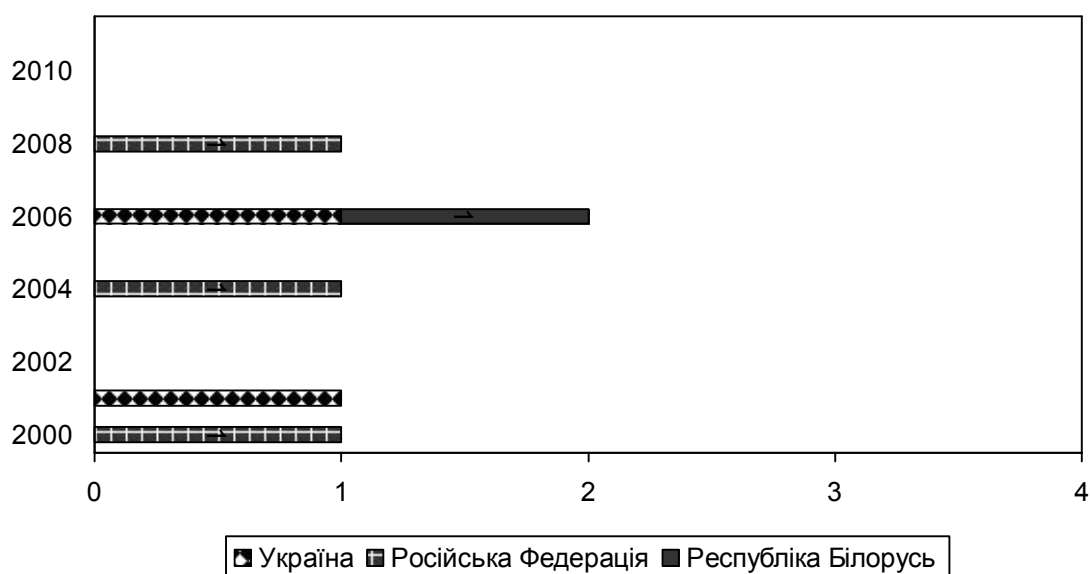

Рис 3. Автореферати дисертацій за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” (Україна), 08.00.12 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит” (Російська Федерація) та 08.00.12 “Бухгалтерський облік, статистика” (Республіка Білорусь) за 2000-2011 рр.

За даними рис. 3 можна зробити висновок, що в Україні за спеціальністю 08.06.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” було захищено 3 дисертації (2001, 2006, 2008 рр.), в Російській Федерації – 2 (2000, 2004 рр.) та 1 дисертація в Республіці Білорусь (2006 р.), що свідчить про незначну увагу науковців до бухгалтерського обліку давальницької сировини.

З метою виявлення найбільш актуальних питань, розглянутих вченими у дисертаційних роботах здійснено систематизацію авторефератів дисертацій вітчизняних та зарубіжних вчених за предметом та об’єктом дослідження (табл. 3).

На основі проведеного аналізу предметів та об’єктів досліджень, визначених українськими та зарубіжними науковцями в авторефератах дисертацій, можна зробити висновок, що кожен з авторів по-своєму визначає дані категорії виходячи із тематики свого наукового дослідження.

З метою виявлення проблемних аспектів операцій з давальницькою сировиною розглянемо основні проблеми щодо операцій з давальницькою сировиною, які вітчизняні вчені зазначають у своїх авторефератах дисертацій (табл. 4).

Таким чином, серед основних проблем науковці виділяють неоднозначне тлумачення категорії “давальницька сировина”, “давальницькі операції” в економічній літературі та законодавчих актах (Кіляр О.Р., Бабіч І.В., Єдинак Т.С.), відсутність ефективних методик аналізу використання давальницької сировини (Кіляр О.Р., Житний В.Є.), відсутність у вітчизняному законодавстві нормативно-правових актів, які б регулювали здійснення операцій з давальницькою сировиною між резидентами України (Кіляр О.Р.), неналежний облік як у замовника, так і у виконавця процесу переробки сировини (Кіляр О.Р.), недостатнє нормативне та методичне забезпечення операцій з давальницькою сировиною (Єдинак Т.С.) та інші.

osnycka mal..doc

X

Таблиця 4. Проблеми, виявлені та зазначені вітчизняними науковцями у авторефератах дисертацій, що захищені на тему “давальницька сировина”

№ з/п	Недоліки (критика)	Автори					
		Кіляр О.Р.	Бабіч І.В.	Єдинак Т.С.	Моргулець О.Б.	Житний В.Є.	Волощенко В.С.
1	Неоднозначне тлумачення категорії “давальницька сировина”, “давальницькі операції” в економічній літературі та законодавчих актах	+	+	+	-	-	-
2	Відсутність у вітчизняному законодавстві нормативно-правових актів, які б регулювали здійснення операцій з давальницькою сировиною між резидентами України	+	-	-	-	-	-
3	Відсутність розкриття інформації про операції з давальницькою сировиною в існуючих формах звітності	+	-	-	-	-	-
4	Непритосованість первинної документації до особливостей давальницьких операцій	+	-	-	-	-	-
5	Недостатнє дослідження теоретичних та практичних аспектів державного регулювання й контролю зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною	-	-	+	-	-	-
6	Недостатнє нормативне та методичне забезпечення операцій з давальницькою сировиною	-	-	+	-	-	-
7	Зниження рентабельності підприємств, що працюють на давальницькій сировині та втрата частини доданої вартості	-	-	-	+		
8	Неналежний облік як у замовника, так і у виконавця процесу переробки сировини	+	-	-	-	-	-
9	Відсутність ефективних методик аналізу використання давальницької сировини	+	-	-	-	+	-
10	Критика імпорту давальницької сировини, оскільки, через імпорт давальницької сировини відбувається експорт конкурентних переваг України	-	-	-	-	-	+
11	Критика кваліфікації договору переробки давальницької сировини як інвестиційного договору, договору міни чи бартеру, договору поставки та договору підряду у чистому вигляді	-	+	-	-	-	-
12	Незастосування підприємствами прогресивних методів обліку приймання, витрачання на виробництво давальницької сировини та зберігання готової (а за наявності й супутньої) продукції, що виготовлена з давальницької сировини	+	-	-	-	-	-
13	Не вивченість впливу давальницьких операцій на фінансово-господарські результати діяльності підприємств	-	-	-	-	+	-
14	Недостатнє дослідження питань, пов'язаних з управлінням процесами переробки сировини на давальницьких умовах	-	-	-	-	+	-
15	Недостатнє висвітлення у дослідженнях науковців питань щодо здійснення давальницьких операцій між резидентами України	+	-	-	-	-	-

Оскільки, основним результатом дисертаційної роботи є її наукова новизна, тому вважаємо за доцільне розглянути основні напрями наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених. Для здійснення систематизації досліджуваних дисертаційних робіт за елементами наукової новизни виділено наступні напрямки:

1) загальні питання:

– уточнено сутність таких понять як “давальницька сировина” (Бабіч І.В.), “договір переробки давальницької сировини” (Бабіч І.В.), “толінг” (Бабіч І.В., Єдинак Т.С.) та “операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах” (Житний В.Є.);

– уточнено класифікацію операцій з давальницькою сировиною (Кіляр О.Р.), класифікацію інструментів державного регулювання операцій з давальницькою сировиною за ознакою їх впливу (Єдинак Т.С.);

– визначено предмет договору переробки давальницької сировини (Бабіч І.В.), визнано договір переробки давальницької сировини новим самостійним договором підприємного типу у системі цивільно-правових договорів (Бабіч І.В., Кіляр О.Р.);

– удосконалено класифікацію видів державного контролю операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічній діяльності (Єдинак Т.С.);

– запропоновано Концепцію розвитку державного регулювання операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічній діяльності (Єдинак Т.С.);

– розроблено Технологічну схему проведення митними органами перевірок суб'єктів ЗЕД, що беруть участь в операціях з давальницькою сировиною як переробники (Єдинак Т.С.);

– запропоновано напрями удосконалення нормативно-правової бази, зокрема: встановити мінімальну вартість послуг переробки давальницької сировини (Волощенко В.С.), відмінити розрахунки готовою продукцією та створити пріоритет грошової форми розрахунків над розрахунками частиною давальницької сировини (Волощенко В.С.), зобов'язати замовника здійснювати капітальні вкладення у переробне підприємство (Волощенко В.С.), внести зміни до чинної законодавчо-нормативної бази, які стосуються зміни строків переробки, запровадження ліцензування, заборони переробки окремих видів сільськогосподарської сировини та визначення переліку органів державного регулювання давальницьких операцій (Єдинак Т.С.).

2) Організація і методика обліку:

– запропоновано витрати, пов'язані з переробкою давальницької сировини у замовника, відображати на окремому аналітичному рахунку до рахунку 23 “Виробництво” із фіксацією відповідного субрахунку (Кіляр О.Р.);

– запропоновано назву рахунку 022 “Матеріали, прийняті для переробки” змінити на “Матеріали, прийняті та використані для переробки” (Кіляр О.Р.);

– запропоновано до рахунку 022 відкрити такі субрахунки: 0221 “Матеріали, прийняті для переробки”; 0222 “Матеріали, передані у виробництво”; 0223 “Готова продукція, виготовлена з давальницької сировини”; 0224 “Супутня продукція, виготовлена з давальницької сировини” (Кіляр О.Р.);

– запропоновано варіант обліку виконаних послуг з переробки продукції, яка виготовлена з давальницької сировини, але ще не відвантажена замовнику, обліковувати на спеціальному субрахунку 378 “Розрахунки за виготовлену, але не відвантажену давальницьку готову продукцію” рахунку 37 “Інша дебіторська заборгованість”, а не на рахунку 26 “Готова продукція”, на якому повинна обліковуватись власна готова продукція (Єдинак Т.С.).

3) Організація і методика аналізу:

– обґрунтовано на концептуальному рівні зміст і послідовність комплексного аналізу господарських процесів, які відбуваються при здійсненні операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах (Житний В.Є.);

– визначено інформаційні джерела та особливості аналізу операцій з давальницькою сировиною (Житний В.Є.).

4) Відображення у звітності:

– запропоновано до форми № 5 “Примітки до фінансових звітів” додати розділ “Операції з давальницькою сировиною” (Кіляр О.Р.).

Структура основних напрямів наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених представлена на рис. 4.

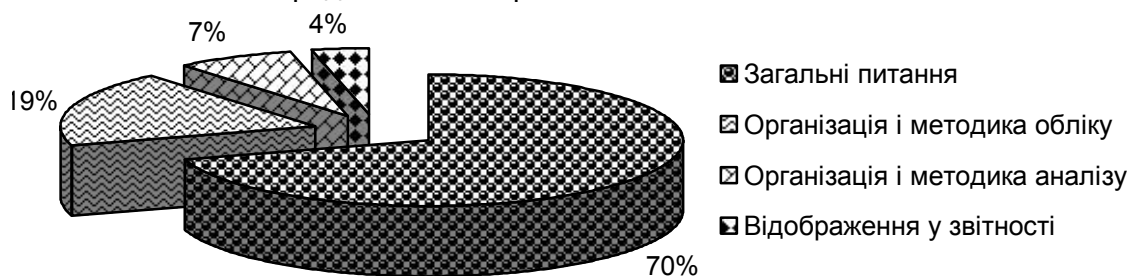

Рис. 4. Основні напрями наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених

Таким чином, найбільшу частку в напрямках наукової новизни займають загальні питання (70 %), організація і методика обліку складає 9 %, організація і методика аналізу – 7 %, відображення у звітності – 4 %. Тобто найчастіше науковці приділяють увагу питанням, пов'язаним із сутністю давальницьких операцій, організації їх здійснення, вирішення проблем облікового відображення давальницької сировини, менше розглядалися питання аналізу даної теми дослідження.

Висновки та перспективи останніх досліджень. Здійснений бібліометричний аналіз дисертаційних досліджень за ключовим словом "давальницька сировина" дозволяє зробити висновок, що питання, присвячені операціям з давальницькою сировиною, є актуальними серед науковців, однак в Україні та Російській Федерації захищено по 7 кандидатських дисертацій, а в Республіці Білорусь лише 1 кандидатська дисертація, що свідчить про відносно незначну кількість робіт з даної тематики, однак проблематика, яка розглядається науковцями, дає підстави стверджувати про перспективність подальших наукових досліджень.

Дослідження з питань давальницьких операцій висвітлюють питання теоретичних особливостей, нормативно-правового та договірної регулювання, методик облікового відображення. Недостатньо уваги приділено питанням контролю, проблемам порушення законодавства та умов договору з переробки давальницької сировини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авторефераты и диссертации из Российской Государственной Библиотеки: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: dissercat.com.ru
2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. І. Вернадського: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Высшая аттестационная комиссия Республики Беларусь: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vak.org.by>

Таблиця 4. Проблеми, виявлені та зазначені вітчизняними науковцями у авторефератах дисертацій, що захищені на тему “давальницька сировина”

№ з/п	Недоліки (критика)	Автори					
		Кіляр О.Р.	Бабіч І.В.	Єдинак Т.С.	Моргулець О.Б.	Житний В.Є.	Волощенко В.С.
1	Неоднозначне тлумачення категорії “давальницька сировина”, “давальницькі операції” в економічній літературі та законодавчих актах	+	+	+	-	-	-
2	Відсутність у вітчизняному законодавстві нормативно-правових актів, які б регулювали здійснення операцій з давальницькою сировиною між резидентами України	+	-	-	-	-	-
3	Відсутність розкриття інформації про операції з давальницькою сировиною в існуючих формах звітності	+	-	-	-	-	-
4	Неприспосованість первинної документації до особливостей давальницьких операцій	+	-	-	-	-	-
5	Недостатнє дослідження теоретичних та практичних аспектів державного регулювання й контролю зовнішньоекономічних операцій з давальницькою сировиною	-	-	+	-	-	-
6	Недостатнє нормативне та методичне забезпечення операцій з давальницькою сировиною	-	-	+	-	-	-
7	Зниження рентабельності підприємств, що працюють на давальницькій сировині та втрата частини доданої вартості	-	-	-	+	-	-
8	Неналежний облік як у замовника, так і у виконавця процесу переробки сировини	+	-	-	-	-	-
9	Відсутність ефективних методик аналізу використання давальницької сировини	+	-	-	-	+	-
10	Критика імпорту давальницької сировини, оскільки, через імпорт давальницької сировини відбувається експорт конкурентних переваг України	-	-	-	-	-	+
11	Критика кваліфікації договору переробки давальницької сировини як інвестиційного договору, договору міни чи бартеру, договору поставки та договору підряду у чистому вигляді	-	+	-	-	-	-
12	Незастосування підприємствами прогресивних методів обліку приймання, витрачання на виробництво давальницької сировини та зберігання готової (а за наявності й супутньої) продукції, що виготовлена з давальницької сировини	+	-	-	-	-	-
13	Не вивченість впливу давальницьких операцій на фінансово-господарські результати діяльності підприємств	-	-	-	-	+	-
14	Недостатнє дослідження питань, пов'язаних з управлінням процесами переробки сировини на давальницьких умовах	-	-	-	-	+	-
15	Недостатнє висвітлення у дослідженнях науковців питань щодо здійснення давальницьких операцій між резидентами України	+	-	-	-	-	-

Оскільки, основним результатом дисертаційної роботи є її наукова новизна, тому вважаємо за доцільне розглянути основні напрями наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених. Для здійснення систематизації досліджуваних дисертаційних робіт за елементами наукової новизни виділено наступні напрямки:

1) загальні питання:

– уточнено сутність таких понять як “давальницька сировина” (Бабіч І.В.), “договір переробки давальницької сировини” (Бабіч І.В.), “толінг” (Бабіч І.В., Єдинак Т.С.) та “операції з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах” (Житний В.Є.);

– уточнено класифікацію операцій з давальницькою сировиною (Кіляр О.Р.), класифікацію інструментів державного регулювання операцій з давальницькою сировиною за ознакою їх впливу (Єдинак Т.С.);

– визначено предмет договору переробки давальницької сировини (Бабіч І.В.), визнано договір переробки давальницької сировини новим самостійним договором підприємного типу у системі цивільно-правових договорів (Бабіч І.В., Кіляр О.Р.);

– удосконалено класифікацію видів державного контролю операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічній діяльності (Єдинак Т.С.);

– запропоновано Концепцію розвитку державного регулювання операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічній діяльності (Єдинак Т.С.);

– розроблено Технологічну схему проведення митними органами перевірок суб'єктів ЗЕД, що беруть участь в операціях з давальницькою сировиною як переробники (Єдинак Т.С.);

– запропоновано напрями удосконалення нормативно-правової бази, зокрема: встановити мінімальну вартість послуг переробки давальницької сировини (Волощенко В.С.), відмінити розрахунки готовою продукцією та створити пріоритет грошової форми розрахунків над розрахунками частиною давальницької сировини (Волощенко В.С.), зобов'язати замовника здійснювати капітальні вкладення у переробне підприємство (Волощенко В.С.), внести зміни до чинної законодавчо-нормативної бази, які стосуються зміни строків переробки, запровадження ліцензування, заборони переробки окремих видів сільськогосподарської сировини та визначення переліку органів державного регулювання давальницьких операцій (Єдинак Т.С.).

2) Організація і методика обліку:

– запропоновано витрати, пов'язані з переробкою давальницької сировини у замовника, відобразити на окремому аналітичному рахунку до рахунку 23 “Виробництво” із фіксацією відповідного субрахунку (Кіляр О.Р.);

– запропоновано назву рахунку 022 “Матеріали, прийняті для переробки” змінити на “Матеріали, прийняті та використані для переробки” (Кіляр О.Р.);

– запропоновано до рахунку 022 відкрити такі субрахунки: 0221 “Матеріали, прийняті для переробки”; 0222 “Матеріали, передані у виробництво”; 0223 “Готова продукція, виготовлена з давальницької сировини”; 0224 “Супутня продукція, виготовлена з давальницької сировини” (Кіляр О.Р.);

– запропоновано варіант обліку виконаних послуг з переробки продукції, яка виготовлена з давальницької сировини, але ще не відвантажена замовнику, обліковувати на спеціальному субрахунку 378 “Розрахунки за виготовлену, але не відвантажену давальницьку готову продукцію” рахунку 37 “Інша дебіторська заборгованість”, а не на рахунку 26 “Готова продукція”, на якому повинна обліковуватись власна готова продукція (Єдинак Т.С.).

3) Організація і методика аналізу:

– обґрунтовано на концептуальному рівні зміст і послідовність комплексного аналізу господарських процесів, які відбуваються при здійсненні операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах (Житний В.Є.);

– визначено інформаційні джерела та особливості аналізу операцій з давальницькою сировиною (Житний В.Є.).

4) Відображення у звітності:

– запропоновано до форми № 5 “Примітки до фінансових звітів” додати розділ “Операції з давальницькою сировиною” (Кіляр О.Р.).

Структура основних напрямів наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених представлена на рис. 4.

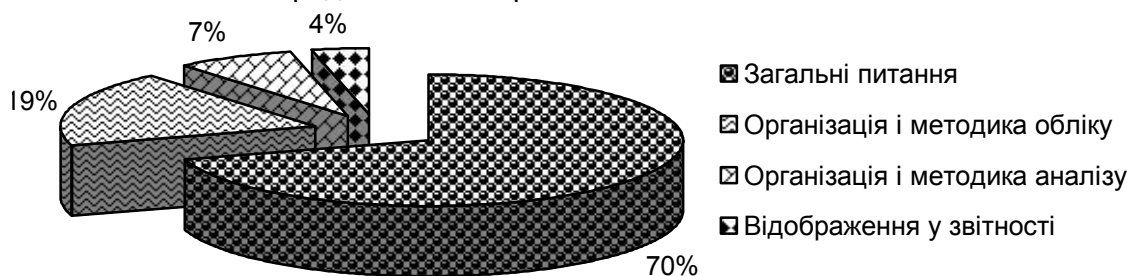

Рис. 4. Основні напрями наукової новизни в авторефератах дисертацій вітчизняних вчених

Таким чином, найбільшу частку в напрямках наукової новизни займають загальні питання (70 %), організація і методика обліку складає 9 %, організація і методика аналізу – 7 %, відображення у звітності – 4 %. Тобто найчастіше науковці приділяють увагу питанням, пов'язаним із сутністю давальницьких операцій, організації їх здійснення, вирішення проблем облікового відображення давальницької сировини, менше розглядалися питання аналізу даної теми дослідження.

Висновки та перспективи останніх досліджень. Здійснений бібліометричний аналіз дисертаційних досліджень за ключовим словом "давальницька сировина" дозволяє зробити висновок, що питання, присвячені операціям з давальницькою сировиною, є актуальними серед науковців, однак в Україні та Російській Федерації захищено по 7 кандидатських дисертацій, а в Республіці Білорусь лише 1 кандидатська дисертація, що свідчить про відносно незначну кількість робіт з даної тематики, однак проблематика, яка розглядається науковцями, дає підстави стверджувати про перспективність подальших наукових досліджень.

Дослідження з питань давальницьких операцій висвітлюють питання теоретичних особливостей, нормативно-правового та договірної регулювання, методик облікового відображення. Недостатньо уваги приділено питанням контролю, проблемам порушення законодавства та умов договору з переробки давальницької сировини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Авторефераты и диссертации из Российской Государственной Библиотеки: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: dissercat.com.ru
2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. І. Вернадського: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Высшая аттестационная комиссия Республики Беларусь: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vak.org.by>